

CĂRȚI NOI

N. Grigoraș : *Instituții feudale din Moldova. I. Organizarea de stat pînă la mijlocul secolului al XVIII-lea*

(București, Edit. Academiei Republicii Socialiste România, 1970, 475 p.)

Pe baza cercetării minuțioase a unui vast material documentar, cuprinzînd și documente inedite din arhivele românești și străine și valorificînd contribuțiile unor lucrări de sinteză și monografii mai vechi, autorul prezintă instituțiile de stat din Moldova, cu trăsăturile lor caracteristice, funcțiile și evoluția lor în cadrul istoric general al societății feudale, de la întemeierea Moldovei și pînă la mijlocul secolului al XVIII-lea (reformele lui Constantin Mavrocordat). Volumul al doilea, care urmează să apară, va cuprinde perioada pînă la 1832, în decursul căreia au fost reorganizate structural instituțiile de stat.

Prin bogăția documentării, prin analiza laborioasă și interpretarea corectă a faptelor istorice, prin judicioasa sintetizare a problemelor, lucrarea aduce o contribuție substanțială la cunoașterea unora dintre principalele aspecte ale organizării politico-administrative a Moldovei, organizare care — cu puține excepții — are trăsături similare și în Țara Românească. Pe lîngă interesul pe care îl prezintă pentru cercetători, monografia *Instituții feudale din Moldova* este binevenită și în cadrul bibliografiei necesare informării științifice a profesorilor care predau Istoria României. Deși tema privind organizarea internă a țărilor române în orînduirea feudală ocupă un loc restrîns ca număr de lecții, totuși, prin volumul și importanța cunoștințelor pe care le cuprinde, ea are o pondere mare în structurarea unei imagini cît mai apropiate de realitatea istorică a societății feudale. Monografia lui Nicolae Grigoraș poate fi de un real folos profesorului care, în predarea acestei teme, trebuie să rezolve o serie de probleme : explicarea conținutului noțiunilor referitoare la instituțiile centrale și locale de stat, a raporturilor dintre ele, stabilirea corelațiilor cu evenimente și procese istorice care s-au desfășurat în cadrul societății medievale influențînd dezvoltarea sistemului instituțional etc.

În prima parte a lucrării rezervată instituțiilor centrale se acordă un spațiu larg analizei unor aspecte referitoare la instituția domniei, lăsîndu-se de o parte, însă, unele probleme, ca : originea și evoluția domniei, funcția sa politică etc. tratate în lucrări anterioare, față de care în stadiul actual

al cercetărilor nu se pot aduce noi contribuții. Analizînd baza puterii domniei, autorul se preocupă amănunțit de dreptul de proprietate al domnului asupra domeniului public, schițînd și un scurt istoric al problemei, așa cum a fost privită în istoriografia noastră. Sînt înfățișate diferitele forme de grupare teritorială ale domeniului public, condițiile istorice în care s-a ajuns la reducerea treptată a acestui domeniu, la consolidarea proprietății funciare boierești și mănăstirești. Domnul era șeful puterii executive, el dirija și controla întregul aparat de stat, direct, sau prin dregătorii aleși dintre marii proprietari funciari. El era și suprema instanță de judecată, comandantul întregii armate a țării.

În analiza funcțiilor domniei se reliefează caracterul de clasă al statului feudal, concentrarea întregii puteri de stat în mîna domnului, exponent al clasei exploatatoare, se conturează unele aspecte ale acordării de către domn a imunităților judiciare, fiscale, tendința restrîngerii lor. Se analizează condițiile care au determinat acordarea unor privilegii fiscale, precum și schimbările intervenite în sistemul de impunere și percepere în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, ca urmare a consolidării puterii marii boierimi și a creșterii obligațiilor față de puterea otomană.

Organizarea armatei este prezentată amănunțit, evidențiindu-se atît rolul său pe plan intern în consolidarea și apărarea autorității domnești și a marilor proprietari funciari, cît și funcția sa externă de apărare a integrității și independenței statului. Sînt analizate modificările, survenite în organizarea militară în secolele al XVI-lea și al XVII-lea, în condițiile regimului politic al dominației otomane.

Ocupîndu-se de instituțiile auxiliare ale domniei, autorul prezintă componența și atribuțiile organelor consultative: „Sfatul domnesc“, „Marea Adunare a Țării“, „Sfatul de obște“. În legătură cu organele executive ale Statului feudal, autorul se ocupă în mod deosebit de marii dregători, subliniind atît calitatea lor de consilieri ai domnului — ca membri ai sfatului domnesc — cît și rolul lor în administrația de stat, ca șefi ai unor servicii publice, cu autoritate și sferă de acțiune stabilită de domn.

În partea a II-a a monografiei sînt prezentate instituțiile locale, dregătorii ținuturilor (principalele unități administrative ale Moldovei), dregătorii orașelor (problema evoluției instituțiilor orașenești se bucură de toată atenția autorului, care realizează aici unul dintre cele mai interesante capitole ale lucrării) și ai satelor. Sînt amintite și imunitățile acordate unor sate. Analiza raporturilor dregătorilor puterii centrale cu autoritățile locale ale orașelor, a raporturilor dintre bresle și autoritățile centrale și locale oferă sugestii și perspective cercetării istorice, care ar putea cuprinde, într-o viziune mai largă, studiul acestor probleme în cele trei țări române.

LUCIA GEORGIAN